

ΕΠΤΑΗΜΕΡΟ

Τετραμηνιαία μαθητική εφημερίδα του 2^{ου} ΕΠΑ.Λ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ

ΕΠΑ.Λ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ

ΙΔΡΥΤΗΣ: ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ (2017)

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β' - Αριθμός φύλλου 004

Φεβρουάριος 2023

επταΛΜΟΓΡ@ΦΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ: τομέας ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

2^{ου} ΕΠΑ.Λ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΚΔΟΣΗΣ: ΔΗΜΗΤΡΑ ΑΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ: ΑΝΕΚΤΙΜΗΤΗ

«αν στη Κύπρο εν έσει!»

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ ➤ 2, 3

-ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ➤ 2

«Το Σπίτι που γεννήθηκε»

Παραδοσιακοί κυπριακοί χοροί. ➤ 3
Εκκλησιαστική Τέχνη και μνημεία της UNESCO

ΜΑΥΡΟ-ΑΣΠΡΟ: Κύπριοι χαρακτές. Το προσφυγισμό του Τάσσου ➤ 5

«Ανατολικά της Αττάλειας, Βόρεια της Λευκωσίας» **ΓΕΥΣΗ ΘΑΝΑΤΟΥ** ➤ 6

ΑΤΤΙΛΑΣ 74: Ο βιασμός της Κύπρου ➤ 6

ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΣ ΠΡΩΤΗ Γνωστός street artist στη Βουλή της Κύπρου; ➤ 7

«...Πέθανε σα να ήταν εχθρός του η σημαία εκείνη...» ➤ 7

ΤΟ ΚΟΡΙΤΣΙ & ΤΟ ΣΠΟΥΡΓΙΤΙ ➤ 7

ΔΙΑΒΑΤΗΡΙΟ για... ➤ 8
«Γάμο και... Κατακλισμό»

ΟΙ ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ Ένα τραγούδι που περιέχει την ιστορία, την καθημερινότητα & τις παροιμίες της Κύπρου ➤ 8

Λιγκρίν και... σ' έφαγα ➤ 8

Χαλαρώνουμε... Παιχνίδια ΠαραμυθιαΠαράδοση Μαγειρική ➤ 8

ΔΕΝ ΞΕΧΝΩ

ΚΩΔΙΚΟ ΜΗΝΥΜΑ: "Trene bindir!" ➤ 4

«...Αυτούς που κάρφωσαν πιασώπλατα τον ήλιο, τους είδε μες στη νύχτα το φεγγάρι...»

«Νησί πικρό, νησί γλυκό, νησί τυραγνισμένο, κάνω τον πόνο σου να πω και προσκυνώ και μένω» ➤ 5

Η ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ➤ 5

Το μαύρο καλοκαίρι του '74 καθοδήγησε το καλέμι & το πινέλο

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Εθνική Υποδομή Διασφάλισης
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΙΑΤΡΙΚΗ ΣΕΠΤΗΜΕΡΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ (2017)
 ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β' ΑΡΧΑΙΑ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ
 ΕΤΑΔΜΟΓΡΦΟΣ
 ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Β. ΕΥΡΩΚΩΣΙΑΣ
 ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
 ΔΙΑΜΕΤΡΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΟΥ

2^η ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΕΠΙΔ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ

Διεύθυνση:
 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ 40 & ΛΑΧΑΝΑ
 Πόλη:
 ΝΕΑ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ-14342
 Τηλέφωνο:
 210-25 17 219
 Fax:
 210-25 84 840
 Email:
 mail@zepal-n-philad.att.sch.gr
 * * * * *

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΚΔΟΣΗΣ
 Δήμητρα Αργυροπούλου,
 Καλλιτεχνικών Σπουδών

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ
 Κώστας Κωνσταντίνου,
 Ιατρικών Εργαστηρίων

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΚΕΙΜΕΝΩΝ & ΕΙΚΟΝΩΝ:
 Δήμητρα Αργυροπούλου

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΟΙ:
 Σοφία Βαμβακίδη
 Χρήστος Διέλλας
 Ευσταθία Θεοδώρου
 Ηλέκτρα Καλουσοπούλου
 Κωνσταντίνος Κατσουγκιάννης
 Λεωνίδα Κουρούπη
 Νταϊάνα Κιάκου
 Λεωνίδα Κουρούπη
 Μαρία Παππά
 Σπύρος Πούλιος
 Μαρία Σακέλλη
 Εύα Φλυτζάνη

LAY OUT & LOGO DESIGN:
 Δήμητρα Αργυροπούλου,
 Καλλιτεχνικών Σπουδών

ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ
https://www.youtube.com/watch?v=6TJ_GCh5rio

Πρόκειται για μια εξαιρετική 45λεπτη ταινία. Παρουσιάζει τη δημιουργία του πρώτου αρχαιολογικού μουσείου της Κύπρου, στα τέλη του 19^{ου} αι. στη Λευκωσία και τη μετέπειτα ίδρυση του Κυπριακού Μουσείου, αρχές 20^{ου} αι. Διαθιγμένη με πλούσιο αρχαιολογικό υλικό της εποχής, η ταινία αναδεικνύει την ιστορική πορεία του νησιού στους αιώνες, παρουσιάζοντας και αρχαιολογικούς χώρους και ευρήματα αρχαιολογικών ανασκαφών, που εκτίθενται στις αίθουσες του Κυπριακού Μουσείου. Καλύπτουν τις πιο πρώιμες περιόδους ανθρώπινης παρουσίας στο νησί (10^η χιλιετία π.Χ.) μέχρι και τη ρωμαϊκή περίοδο.
 © Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Γράφουν οι: Σοφία Βαμβακίδη, Ηλέκτρα Καλουσοπούλου, Νταϊάνα Κιάκου, Ελένη Μπελαβγίνη, Σπύρος Πούλιος, Μαρία Σακέλλη, Εύα Φλυτζάνη, όλοι μαθητές της Β' Επαρμολογίας Τεχνών

«Κύπρος», ζωλογραφία του 1571

Είναι γεγονός, σαφώς αδιαμφισβήτητο, ότι κάθε μία σελίδα της μακραίωνης ελληνικής Ιστορίας είναι γεμάτη με θεσίες και ηρωικά κατορθώματα. Κάθε σπαθισμένη ελληνικής γης είναι ποτισμένη με αιμα μαρτύρων και ηρώων, που έπεσαν υπέρ πίστεως και πατρίδος. Υπάρχει όμως μια γωνιά του ελληνισμού που κατέχει θέση ξεχωριστή. Είναι ίσως η πιο πολύπαθη και μαρτυρική. Κι αυτή είναι η Κύπρος...

Τη ελληνική πάνο από τρεις χιλιάδες χρόνια, δόξατε τη φύλη με τον πολιτισμό και τους αγώνες της.

Με την εξάπλωση του Χριστιανισμού, η Κύπρος είναι από τις πρώτες περιοχές που δέχονται το κήρυγμα του Θεανθρώπου. Το κήρυγμα ριζώνει βαθιά και αναδεικνύονται αναρίθμητοι μάρτυρες και όσιοι. Ποιος μπορεί να διηγηθεί τα δεινά και τα μαρτύρια που πέρασε; Παρ' όλ' αυτά κρήτισε και συνεχίζει να κρατά άσβεστη τη φλόγα της ορθοδόξου πίστεως και της αγάπης στη μέση Ελλάδα.

«Πολλούς αγέντες, άλλαζε, δεν άλλαζε καρδιά».

Η Κύπρος, αν και βρίσκεται κοντά στη Μεσογειακή και στεγνολογική Ανατολή, στην καρδιά του δικτύου των θαλάσσιων επικοινωνιών μεταξύ Δόσης και Ανατολής, ανάμεσα στη Πάλη, τη Βηροιά και την Αλεξάνδρεια, δεν υπήρξε σχεδόν ποτέ ένα σταθμός εκείνου του ακαταμάχητου «αξίσου» στην

«Το Σπίτι που γεννήθηκε»
 Σενάριο: Άννας Μαραγκού
 Σκηνοθεσία: Μιχάλη Γεωργιάδη.
 Μεταφρασμένο στα αγγλικά & γαλλικά
<https://www.youtube.com/watch?v=zORLqCmC28>

Ανατολή». Έμεινε στην άκρη, όχι μόνο της θεωρούμενης ως απαραίτητης για τον κάθε κουλτουρημένο άνθρωπο διαδρομής, αλλά και του όραμου που έπαιρναν οι προσκυνητές για να πάνε στους Αγίους Τόπους. Η φίλη της ήταν μεγάλη, στους δυτικούς λόγους. Η Αφροδίτη αναδύεται από το κόμμα κοντά στην Πάφο και οι Έλληνες και οι Λατίνοι συγγραφείς της αρχαιότητας εμπνεύονται από αυτό και φτιάχνουν ένα νησί αφηρομένο στον έρωτα.

ΛΕΥΚΩΣΙΑ

...μια ιστορική προτοξόνα Χρισμένη πάνο στον Παδίοιο ποταμό, γνωστή με το ιταλικό της όνομα Nicosia, βρίσκεται στο κέντρο του νησιού και είναι η μεγαλύτερη πόλη αλλά και πρωτεύουσα της Κύπρου. Σύμωνα με την ελληνική μυθολογία, η Λευκωσία ήταν σπαρτή, κόρη του Αγκάδωρα και της Μελομένης και το όνομά της μεταφράζεται «Λευκή Ουσία».

Στην αρχαιότητα ονομαζόταν Αλήρα και ήταν ένα από τα αρχαία βασίλεια της Κύπρου. Η πολιτιστική αναφορά της Λευκωσίας, σαν «Αλήρα», βρίσκεται πάνο σε πρξίμα πηλού του Ασούριου Βασιλιά Εσαρχαδόδου το 672 π.Χ.

Στις μέρες μας, είναι η μόνη διτομομένη προτοξόνα στον κόσμο, με το νότιο τμήμα να είναι υπό Κυπριακή διοίκηση και το βόραιο υπό Τουρκική κατοχή. Τα δύο τμήματα χωρίζονται από τη λεγόμενη «Πράσινη Γραμμή», η παλιό πόλη με τα έντονα χρώματα, πόρτες, στολισμένες

Στην αρχή είναι πάντα μια γειτονιά. Τα σπίτια, οι πολυκατοικίες, οι κήποι, οι μυροδίες, οι φωνές, οι ομιλίες.

Οι κεραμιδόγατες που τριγυρνούν στο σκοτάδι, με φασφορίζοντα μάτια και που ξυπνάνε τα σκυλιά, που αλυτούν μες στη νύχτα.

Η κάθε γειτονιά έχει τη φασσιονομία της. Η δικιά μου ήταν κάμπο πάνο σ' ένα όμορφο, μαγευτικό νησί, και, όπως για κάθε παιδί, αποτελούσε το κέντρο του κόσμου μου.

Κάπου ανατολικά της Αττάλειας και βόρεια της Λευκωσίας... (Δ.Α.)

ΚΕΡΥΝΕΙΑ

Σύμωνα με την ελληνική μυθολογία ιδρυθείς από τους Άχαιους, Κηρέα και Πρίεσθόρο κατά την επιστροφή τους από τον Τροικό πόλεμο στην πατρίδα τους, δίνοντάς της το όνομα της πόλης τους, της Κερύνας στην Άζα. Κατά τον 11^ο - 12^ο αι., οι Βυζαντινοί την είχαν οχυρώσει κτιζόντας ένα φρούριο, που και σήμερα, στέκεται επιβλητικό στο λιμάνι, το Κάστρο της Κερύνας.

Το όμορφο περιβάλλον όπου βρίσκεται κτισμένη η προσηπρά Πεντάστακτο στο νότιο της, συνθέτοντας βουνα και θάλασσα, και τα αρχαία μνημεία στην ίδια την πόλη και γύρω από αυτή, ήταν αρκετοί λόγοι για να αποκτιρέσει διήνη τουριστική φήμη.

Στη θαλάσσια περιοχή της πόλης βρέθηκε αρχαίο ναυάγιο εμπορικού ελληνικού πλοίου του 4^{ου} π.Χ. αι., διεθνώς γνωστό ως «το πλοίο της Κερύνας». Αναελκίστηκε το 1967 και τοποθετήθηκε στο φρούριό της.

«Το πλοίο της Κερύνας» ανακασκαφή Θεσσαλονίκης Κατεχόμενη πόλη από το 1974.

Μνημείο Ελευθερίας, Λευκωσία

ΜΝΗΜΕΙΟ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗΣ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Βρίσκεται εντός των τειχών της Παλαιας Λευκωσίας Δωρεά του Υπ. Παιδείας & Πολίτισμου. Έργο του Θεοδοσίου Γρηγορίου, φέρει την ονομασία «Ψηφισμα» και δόλονα την πηγή των κατοίκων της πόλης στα ανθρώπινα δικαιώματα που αποτελούν απαραίτητα προϋπόθεση για την ύπαρξη της ερήνης και της ελευθερίας. Στην κυκλική βάση του μνημείου αναγράφεται στην ελληνική γλώσσα μέρος του κειμένου Υπέρ της Διακήρυξης των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων.

ΛΑΡΝΑΚΑ

...η αρχαία πόλη του Κίτιου

Βρίσκεται στη Ν.Α. ακτή της Κύπρου. Η παλαιότερη συνεχώς κατοικημένη πόλη του νησιού.

Αποτελεί διάδοχο πόλη του αρχαίου Κίτιου, γενέτειρα του αρχαίου φιλοσόφου Ζήνωνα, η οποία ιδρύθηκε από Έλληνες αποίκους (14^ο αι. π.Χ.) εγκαταλείφθηκε μετά τον σεισμό του 342. Υπήρξε σημαντική έποικια των Φοινίκων.

Η Αγία Λαζάρου

Τον 1^ο αι. μ.Χ. το Κίτιο είχε αρχίσει να εκχριστιανίζεται και ο Άγιος Λάζαρος είχε γίνει ο πρώτος επίσκοπος της πόλης. Δύο σαρκοφάγοι βρέθηκαν στο ιερό του σημαντικότερου από τους ναούς της σύγχρονης Λάρνακας, του Αγίου Λαζάρου που πιστεύεται ότι είχε ανεγερθεί στο χώρο όπου είχε ταφεί. Το όνομα της πόλης προέρχεται από τη λάρνακα, την αρχαία πέτρινη σαρκοφάγο.

Η Χωροκομία θεωρείται ο πρώτος «αστικό» οικισμό στην Ευρώπη. Είναι αναγνωρισμένος από την UNESCO.

Αρχαιολογικός χώρος Χωροκομίας. Πέντε σπίτια με το χαρακτηριστικό κυλινδρικό σχήμα ανασταυρώθηκαν με τα υλικά και τις τεχνικές που χρησιμοποιούνταν στα Νεολιθικά χρόνια. Είναι εφελκυσμένα με αντήραφα των οικισμών αντικείμενων.

Αυτοιαγάπη φυτά και δέντρα γύρω τους φυλάττουν από την Νεολιθική Εποχή.

Πιστεύεται ότι ο εγγονός του Νόε, Khittim, ίδρυσε τον πρώτο οικισμό.

Είναι κατά πολλούς η πιο φυσική και ομορφότερη πόλη της Κύπρου με δύο φυσικές λίμνες, Αλικκή και Λίμνη Ορκόκλινης και με πλήθονα μνημείων.

Αλικκή Λάρνακας

Η πόλη διαθέτει ιδιόφυτο αεροδρόμιο. Έχει πλούσια νυχτερινή ζωή, ιδιαίτερα στη περιοχή Μοκέντζι.

Φονταίνες διάσημος παραλιάνος μήκος 600μ. με ευθυγραμμισμένα φονταίνετρα φεγγιμένα κατά μήκος του.

Εκκλησιαστική Τέχνη & μνημεία της UNESCO

<https://www.youtube.com/watch?v=sB4-nYRb00Y&list=PL7s>

Οι ΚΥΠΡΙΑΚΟΙ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΙ ΧΟΡΟΙ χωρίζονται σε αντρικούς, γυναικείους, μικτούς, διεταχτικούς με ένα αντικείμενο & κωμικούς. Χορεύονται αντικριστά, σε κύκλο, οι άντρες σε ζευγάρια, οι ένας κρατά μαντήλι, ο άλλος χορεύει ελεύθερα.

Οι γυναικείοι χοροί διαφορούνται από τους άντρες. Οι χοροί των γυναικών χορεύονται με σοβάρηδες & πριζία, με μικρά βήματα & με χορηγούμενο το βίλαμα.

<http://www.culture-education.org/1-202/>

ΛΕΜΕΣΟΣ

...ιστορικά παρόσια

Η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη της Κύπρου ανάμεσα σε δύο αρχαίες πόλεις-βασίλεια: την Αμφοίνοντα και το Κούριο.

Αναφέρεται πρώτη φορά στην πρώτη βυζαντινή εποχή ως «Νεολιθικός».

Είναι το μεγαλύτερο λιμάνι του νησιού κι ένα από τα μεγαλύτερα της Ανατολικής Μεσογείου. Γνωστή για την πλούσια νυχτερινή ζωή, τον κοσμολογικό χαρακτήρα, την πολιτιστική της παράδοση.

Χτισμένη αμφιθεατρικά στον Κόλπο του Ακροτηρίου, φημίζεται για τις υπέροχες αμμόβελτες γκριές, παρλιές της και την «αλική Λεμεσού», που είναι ο πιο σπουδαίος υδροβόταπος του νησιού.

Οι παρλιές της Λεμεσού διαφέρουν από τις υπόλοιπες του νησιού, επειδή έχουν γκριζά άμμο αντί χρυσή.

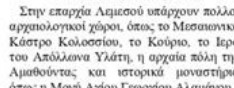
Το παλαιότερο κομμάτι της έχει διατηρηθεί ως το Ιστορικό Κέντρο, όπου δεσπόζει το Κάστρο, σήμα κατατεθέν της πόλης, στο παρεκκλήσι του οποίου, λέγεται ότι παντρεύτηκε ο Ριχάρδος ο Λεοντόκαρδος. Σήμερα στεγάζεται το Μεσαιωνικό Μουσείο Κύπρου.

Η Λεμεσός διαθέτει Αρχαιολογικό Μουσείο, Θεατρικό Μουσείο και ένα μικρό Μουσείο Λαϊκής Τέχνης και έναν μεγάλο δημοτικό κήπο με μικρό ζωολογικό κήπο, όπου κάθε Σεπτέμβριο γίνεται η Γιορτή του Κρασιού.

Ομοδος από τα πιο γνωστά και γραφικά κρασιχώρια. Εκτός από την καλλιέργεια αμπελιών και την παραγωγή εξαιρετικού κρασιού και «ζήνωνα» (παραδοσιακό αλκοολικό ποτό), εδώ παρασκευάζεται το «σουζούκι» με αμύγδαλο, ο «παλιούζι», τα «κοφτήρια» (αποξηραμένα προϊόντα) και τα «κουλούρια» (παξιμάδια).

Στην επαρχία Λεμεσού υπάρχουν πολλοί αρχαιολογικοί χώροι, όπως το Μεσαιωνικό Κάστρο Κολοσσίου, το Κούριο, το Ιερό του Απόλλωνα Υάλη, η αρχαία πόλη της Αμφοίνοντα, και ιστορικά μοναστήρια όπως η Μονή Αγίου Γεωργίου Αλαμίνου.

Αρχαίο θέατρο του Κουρίου

ΠΑΦΟΣ

...η παλιά πρωτεύουσα και η καρδιά της Κύπρου

Η Πάφος έγινε η πρωτεύουσα της Κύπρου από τους διάδοχους του Μεγάλου Αλεξάνδρου-Πτολεμαίου. Ήταν η κύρια πόλη του νησιού για επτά αιώνες.

Σήμερα είναι μια γοητευτική πόλη στη δυτική της Κύπρου που κόβει την ανάσα με τα μνημεία.

Ένα από τα πιο σημαντικά αρχαία βασίλεια της νήσου, οίσθησε ως κέντρο λατρείας της θεάς Αφροδίτης. Το όνομα της πόλης συνδέεται με τη θεά Αφροδίτη, δεδομένου ότι Πάφος ήταν το όνομα της κόρης του Γαλάτατος και Παγμάλωνα.

Καθίσματα στην πάνω Πάφο, γνωστή ως Κτήρια που είναι το εμπορικό κέντρο της πόλης και την Κάτω Πάφο που βρίσκεται χαμηλότερα και παραλιακά και είναι ο κατ'εξοχήν τουριστικός προορισμός.

Η πολύ μεγάλη πολιτιστική κληρονομιά που άφησαν στην πόλη και περιοχή της Πάφου τα σχεδόν 4000 χρόνια ύπαρξής της, την κατέστησαν ένα μεγάλο, ανοικτό μουσείο.

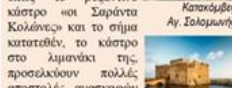
Θησαυρός θεωρούνται τα νησιώτικα που βρέθηκαν θαμμένα, σε καλή κατάσταση, μετά από 16 αιώνες.

Η Ρωμαϊκή Αγορά, το Ασκληπιείο αλλά και τα σύγχρονα μνημεία, όπως το βυζαντινό κύριο «οι Σαράντα Κολώνες» και το σήμα κατατεθέν, το κάστρο που λημνάνει της, προσελκύουν πολλούς επισκέπτες, εναντιωμένων από πανεπιστήμια του εξωτερικού, αφού μόνον ένα πολύ μικρό ποσοστό της έχει ανασκαφεί πλήρως.

Ο Τάφος των Βασιλικών Κατακόμβες Αγ. Σολομώντος

Για αυτό η UNESCO πρόθεσε ολόκληρη την πόλη της Πάφου στον κατάλογο της «παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς» της.

Κατακόμβες Αγ. Σολομώντος

Το κάστρο της Πάφου, που ονομάζεται «Κάστρο του Κούριου», είναι ένα από τα πιο σημαντικά μνημεία της πόλης. Χτισμένο από τον βασιλιά Κούριο, ο οποίος κυβέρνησε την Κύπρο από το 1192 έως το 1205. Το κάστρο είναι ένα εξαιρετικό δείγμα της κλασικής αρχιτεκτονικής της εποχής.

Κάστρο του Κούριου

Η Πάφος είναι μια πόλη που έχει πολλά να προσφέρει στους επισκέπτες.不仅有 αρχαία μνημεία, αλλά και μια υπέροχη παραλία, μια γοητευτική νυχτερινή ζωή, και μια υπέροχη κουζίνα. Είναι μια πόλη που αξίζει να επισκεφθείτε.

Πάνω Πάφος στην Αγία Νάπα, η δεύτερη ακριβότερη στον κόσμο Κάτω Πάφο Γλυπτικής Αγίας Νάπας, μοναδικό μνημείο θείων πηγών & τοπικής φύσης

ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ

...η πόλη η ρομάνη στη άμμο

Αυτό σημαίνει κυριολεκτικά το όνομά της και έχει αναφερθεί από τον 4^ο αι. μ.Χ. Η αρχαία Αμμόχωστος, άφανε το όνομα Σάλαμνα, ενώ αργότερα μετονομάστηκε σε Λεμνία και Κωνσταντία.

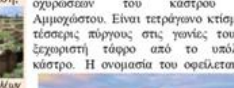
Γνώρισε μεγάλη ακμή στη εποχή του βυζαντινού αυτοκράτορα Ιουστινιανού ο οποίος έχτισε πολλά κτίρια για να τιμήσει την πόλη καταγοητεύ της Θεοδόρας, ενώ οι κάτοικοι για να του εκάρησαν την ευγνωμοσύνη τους, την ονόμασαν Νέα Ιουστινιανία.

Όταν οι Άγιοι Τόμας καταλήφθηκαν από τους Άραβες, οι χριστιανοί κατέφυγαν στην Αμμόχωστο και η πόλη μετατράπηκε σε σημαντικό χριστιανικό κέντρο. Υποστηρίχθηκε ότι η Αμμόχωστος είχε συνολικά 365 εκκλησίες και μοναστήρια, όσες και οι ημέρες του χρόνου. Υπήρχαν τα ερείπια πάνω από 300 εκκλησιών.

Ο καθολικός γοθικός ναός του Αγ. Νικολάου. Από τον 18^ο αι. έχει μετατραπεί σε τζαμί, το Τζαμί του Χαλί Μουσταφά Πασά.

Το Κάστρο της Αμμοχώστου ή Πόργος του Οθέλλου αποτελεί τμήμα των οχυρώσεων του κάστρου της Αμμοχώστου. Είναι τετράγωνο κτίσμα με τέσσερα πύργους, στις γωνίες του και εξαιρετική τάφρο από το υπόλοιπο κάστρο. Η ονομασία του οφείλεται στο

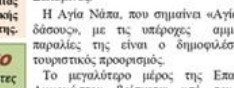

θεατρικό έργο του Σαίξπηρ, Οθέλλος, που πιστεύεται ότι διαδραματίζεται εκεί παρόλο που ο ίδιος ο συγγραφέας αναφέρει απλά μια πόλη της Κύπρου. Σύμφωνα με το έργο ο Οθέλλος ήταν Ενετός άνοικτης της Αμμοχώστου.

Σώζονται σε καλή κατάσταση τα ισχυρότατα μωσαικά τείχη της πόλης, και εντός αυτών τα ερείπια και πολλών μνημείων και πολλών σημαντικών εκκλησιών. Πολύ κοντά στην πόλη είναι το μοναστήρι του αποστόλου Βαρνάβα, ιδρυτή της Εκκλησίας της Κύπρου. Στην ίδια περιοχή βρίσκεται ο αρχαιολογικός χώρος της Έγκληνης, και κοντά ένας άλλος σημαντικός, εκείνος της αρχαίας πόλης Σαλαμίνος.

Η Αγία Νάπα, που σημαίνει «Αγία του όσους», με τις υπέροχες αμμόβελτες παρλιές της είναι ο δημοφιλέστερος τουριστικός προορισμός.

Το μεγαλύτερο μέρος της Επαρχίας Αμμοχώστου βρίσκεται υπό τουρκική κατοχή.

Πάνω Πάφος στην Αγία Νάπα, η δεύτερη ακριβότερη στον κόσμο Κάτω Πάφο Γλυπτικής Αγίας Νάπας, μοναδικό μνημείο θείων πηγών & τοπικής φύσης

Πάνω Πάφος στην Αγία Νάπα, η δεύτερη ακριβότερη στον κόσμο Κάτω Πάφο Γλυπτικής Αγίας Νάπας, μοναδικό μνημείο θείων πηγών & τοπικής φύσης

ΚΩΔΙΚΟ ΜΗΝΥΜΑ:

«Trene bindir!»

(...) Αυτούς που κάρφωσαν πριόνια στα πόδια τους είδε μες στη νύχτα το φεγγάρι. Κι έτσι μαθές το γνώρισεν η γη μες στην αγριότητα της κι η θάλασσα καθώς βογγούσε μαζεύοντας με τα νεκρά κοχύλια το πρώτο αίμα του Ιουλιού (...)
ΑΘΩΣ ΛΥΚΑΓΗΣ, "ΜΗΤΡΟΚΟΝΙΑ"

Κολωνία, Οκτώβριος 1999. Ο κορυφαίος καταγωγής Rani Alasar, συγγραφέας, ιπώνει και κυκλοφορεί το καινούριο του βιβλίο. Τίτλος: **Sifreli Mesaj: "Trene bindir!"** (δηλ. **Κωδικό Μήνυμα: «Ανέβασε στο τρένο!»**) Περιέχει τις αναμνήσεις που διηγούνται κάποιοι Τούρκοι βετεράνοι πολέμου που έλαβαν μέρος στη στρατιωτική επιχείρηση στην Κύπρο το '74.

Αναμνήσεις γεμάτες θηριωδία που δεν μπορούν να ξεχασούν.

Το κωδικό μήνυμα «ανέβασε στο τρένο» σμίχισε «σκότισε τους Ελληνοκύπριους αιχμάλωτους».

Ο συγγραφέας τεκμηριώνει το βιβλίο του με τα φανερά ονόματα προσώπων και περιοχών.

«Ο λόγος μας ήταν περίπου 100 άτομα. Ο διοικητής μας Τουφάν Σανλί ήταν ένας πολύ ανηλθής. Μην λυπάστε, πυροβόλησε, κάπνισε, γκεμιστέ, σκούπιστε προτού πεθάνετε», μας έλεγε». Οι Ελληνοκύπριοι, ως αποτέλεσμα του πυκνού βομβαρδισμού των τουρκικών πολεμικών αεροπλάνων, χωρίς να λαμβάνουν υπόψη αν ήταν στρατιωτικός ή μη στόχος, είχαν αφήσει τα σπίτια τους και διέφυγαν προς τα μέσα, προς τα νότια τμήματα. Όσοι δεν μπόρεσαν να σώσουν τη ζωή τους, είχαν από τους κομάντο και τις παραστρατιωτικές συμμορίες των αγωνιστών (Τουρκοκύπριοι). Παντού υπήρχαν σπίτια βομβαρδισμένα, καμένα, γκεμισμένα και πτώματα φουσκωμένα, σκουληκιασμένα που μύριζαν πολύ άσχημα.(...) Όπως προχωρούσαμε σε

ένα ορεινό μέρος πάνω από την Λευκωσία, συγκεντρώθηκαν άμαχοι σε ένα ορεινό χωριό το όνομα του οποίου δεν το γνωρίζαμε. Ο λογιστής μας, πολύ άπονος, έστησε περίπου 10-15 από αυτούς μπροστά από έναν τοίχο στο χωριό. Ανάμεσα τους και γυναίκες. Εκτελέστηκαν, αφού πρώτα τους αφαιρέσαν τα χρυσά που φορούσαν...

Οι δικοί μας έβγαζαν κραυγές νίκης & δυνάτα γέλια, την ώρα που μερικοί από τους ανυπεράσπιστους αυτούς ανδρώτους προσταθούσαν να τρέξουν αριστερά και δεξιά μέσα σε αίματα».

Χ. Κιοσέν, διοικητής διμοιρίας βαρέων όπλων

«Ο τομέας ευθύνης μας περιλάμβανε μίαν περιοχή που εκτεινόταν από την Άσια μέχρι την Αμμόχωστο. (...) Στις επιχειρήσεις με το κωδικό όνομα «Επιχειρήσεις Εκκαθάρισης», στα χωριά ουσιαστικά δεν κάναμε τίποτε άλλο εκτός από δολοφονίες, λαφυραγωγία και βιασμούς (...)

Στο χωριό Μόρα δολοφονήθηκαν περίπου 100 Ελληνοκύπριοι άμαχοι μαζί με εκείνους που διέφυγαν προς τα εκεί. ... Μόλις οι διοικητές μας διατάξαν ότι έπρεπε να κρούουμε τα πτώματα, άνοιξα με μπουλντόζα έναν μεγάλο και πλατύ τάφο. Τους ρίξαμε τυχερά στον τάφο και τους σκεπάσαμε ομαδικά με χώμα. Ο τάφος όπου θάψαμε τα

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ, ΜΕ ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΟΥΣ, ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΖΩΝΤΑΝΟΜΑ ΜΙΑΣ ΤΣΑΚΙΣΜΕΝΗΣ ΜΗΝΗΣ...
«Μου ανέστησαν καθήκοντα στη δεύτερη επιχείρηση που πραγματοποιήθηκε στις 14 Αυγούστου 1974. Μας έφεραν από τη Μερβίνα στην Κερύνεια. Από εκεί εγκαταστάθηκαν στο Γκίονελι. Λίγο βορειότερα της Λευκωσίας. Μου ανέστησαν καθήκοντα στο αεροδρόμιο Εριζάν, στην Τύμνο και στην Άσια. Εγώ με τους στρατίους που είχα υπό τη διοίκησή μου πήρα την Αμμόχωστο από τους Ελληνοκύπριους. Ήμεινα πολύ στο Βαρώσι.

Επειδή αντιπάθηκα στο πλάστισκο και στις ασχημίες κατά τη διάρκεια της επιχείρησης, με αποκαλούσαν «μάγκα προσέφορα». Οι περισσότεροι αξιωματικοί έγιναν πλούσιοι κατά τη διάρκεια της επιχείρησης στην Κύπρο. Μετέφεραν στα σπίτια τους, στην Τουρκία, αυτοκίνητα που ανήκαν σε Ελληνοκύπριους, υφάρια έπιπλα και αντικείμενα...

Είμαι δύσκολο να εμποδίζεις τα πάντα. Είδικα οι φασίστες, Τούρκοι αξιωματικοί, λογείς, δεκανεϊκές και στρατιώτες ηγούνταν των δολοφονιών και του πλάστισκου... Στην Τύμνο είδα μαν από τις μεγαλύτερες θηριωδίες.

Όταν πήγα εκεί, το χωριό ήταν τελείως άδειο. Έπιτα να ξεκουραστώ λίγο σε μια σκιά. Εκείνη την στιγμή

άκουσα πυροβολισμούς και μίαν φωνή να φωνάζει στα τουρκικά «σκότωσα Θεέ μου, σκότωσα».

Πήγα προς το μέρος από το οποίο προήλθαν οι πυροβολισμοί.

Είχαν αδειάσει δύο γεμιστές σφαίρες στην μήτρα μιας Ελληνοκύπριας γυναίκας, λίγο ταχυόλογο με μικρά χέρια ανάλογα με το κορμί της, που φαινόταν από κάτω τι πάνω της πως ήταν με ειδικές ανάνεγες, με χέρια δεμένα και δεν είχε διανοητική ίσοροπία.

Όταν πήγα στο μέρος του γεγονότος η γυναίκα ήταν ακόμα ζωντανή, σταπαρτούσε λίγο, από την μήτρα της κρεμόντουσαν σαν τασιπί σταφυλιά και έτρεχαν αίματα. Η γυναίκα είχε

«αυτά τα χυμάτα είναι δικά μου, δεν εγκαταλείπω το χωριό μου» Γκριπάρηκε ο κόσμος μου όταν ένας διοικητής, με βαθμό λοχαγού, ήρθε και συγχάρισε τους δύο δολοφόνους στρατιώτες, είτε η αποστολή επιτεύχθηκε, η νίκη ολοκληρώθηκε φίλων». Λογαμάχισα μαζί του. Οργιστήκα πολύ. Πήρα την γυναίκα μαζί με τους δύο στρατιώτες. Την τυλίξαμε με μια κουβέρτα, την μετέφεραμε και την θάψαμε. Ακόμα θυμάμαι πού είναι ο τάφος της...

«Trene bindir!»
«Ανέβαστε στο τρένο», σήμαινε «σκότιστε τους!»

Τρένο στην Κύπρο δεν υπήρχε Την επομένη ο Λοχαγός Ε. Σαντίκ, μαζί με τον Μπιλάλ Γιλμάζ και τον αρχιλοχαί Μουχαρέμ, πήραν τους 70-80 Ελληνοκύπριους με δεμένα χέρια και μάτια και τους οδήγησαν στα τρία πηγάδια κοντά στην Τύμνο και Αράφεια. Τους θέσαν να τα αυτόματα και τους πέταξαν στα πηγάδια. Καμψόζωνα, διηγήθηκαν, ότι έρχαν πληγωμένοι έναν χωριό Ελληνοκύπριο στο πηγάδι και το τι φωνές έβγαζε στον πάτο του πηγαδιού».

Ο. Σαΐτ, πυροβολητής

Μουσταφά Ουγκαν, δεκανεϊκές, υπηρέτησε με την αρμοδιότητα του λοχαγού

«Το πιστεύετε; Έστρεψα το όπλο G-3 προς το μέρος ενός ανθρώπου με δεμένα χέρια και τον ρώτησα:

«Γίνεσαι μουσουλμάνος;»

Επείδει μίαν συμπεριφορά την οποία σέβομαι τώρα. Κουκνώντας το κεφάλι είπε όχι. Κατόπιν τούτου, άδειασα μίαν γεμιστήρα σφαίρες πάνω του. Ασκήθηκε τυραννία και προς τους Τουρκοκύπριους τους οποίους ήθελον πηγάμε για να σώσουμε. Οι Τουρκάλες, που πρώτα μας άρξαν τις αγκάλες και μας έδωσαν φρούτα, άρχισαν να νιώθουν μεγάλο μίσος και έχθρα όταν μας έβλεπαν.

«Ήρθατε να μας σώσετε ή να μας βιάσατε;»

Α. Κ. Ρεμπατίλ, από τους στρατιώτες που προσγεωώθηκαν με αλεξίπτωτο στην Κύπρο

«Μας είπαν ότι θα μετέφεραν τους Ελληνοκύπριους αιχμάλωτους στη Λευκωσία σε στρατόπεδο συγκέντρωσης. 70-80 τους επέστρεψαν πίσω γιατί δεν υπήρχε χώρος εκεί. Τότε είχαμε στρατοπεδεύσει στην Άνιζα. Άκουσα τον διοικητή Μ. Γκιουγκορμούς να μιλάει στον ασύρματο. Του δόθηκε η εντολή:

«Trene bindir!»
«Ανέβαστε στο τρένο», σήμαινε «σκότιστε τους!»

Τρένο στην Κύπρο δεν υπήρχε Την επομένη ο Λοχαγός Ε. Σαντίκ, μαζί με τον Μπιλάλ Γιλμάζ και τον αρχιλοχαί Μουχαρέμ, πήραν τους 70-80 Ελληνοκύπριους με δεμένα χέρια και μάτια και τους οδήγησαν στα τρία πηγάδια κοντά στην Τύμνο και Αράφεια. Τους θέσαν να τα αυτόματα και τους πέταξαν στα πηγάδια. Καμψόζωνα, διηγήθηκαν, ότι έρχαν πληγωμένοι έναν χωριό Ελληνοκύπριο στο πηγάδι και το τι φωνές έβγαζε στον πάτο του πηγαδιού».

Ο. Σαΐτ, πυροβολητής

Γιατίστην Κουσταούκ γυμναστή καθηγητής & πολιτικός επιστήμονας, συμμετείχε ως ανθυπολοχαγός πυροβολικού

«Προσευθήκαμε στις 21 Ιουλίου. Ύστερα μάθαμε ότι το μέρος αυτό ήταν ένα τουρκικό χωριό κοντά στα βουνά του Πενταδακτύλου που βρισκόταν ανάμεσα στην Κερύνεια και τη Λευκωσία. Μόλις προσευθήκαμε τραβάμε με τις πυροβολισμούς. Οι Ελληνοκύπριοι ήταν σε πιο ισχυρή θέση από εμάς στις πρώτες δύο μέρες. (...) Όταν σκημαθήκαμε ένα πρωί, είδαμε μίαν ηλικιωμένη γυναίκα που πάψε λουλουδιόβια πάνω σε μίαν στέγη. Ένας Τούρκος, που ήταν γυναστό πώς ήταν Θρακιώτης, πυροβόλησε και η σκότωση με μια σφαίρα από απόσταση 500 μέτρων.

Δεν περπατάμε τους ηλικιωμένους και τους αρρώστους που δεν μπορούσαν να φροντίσουν τον εαυτό τους, όμως τους αφήσαμε μόνους για να πεθάνουν.

«Όταν περπατάμε τους ηλικιωμένους και τους αρρώστους που δεν μπορούσαν να φροντίσουν τον εαυτό τους, όμως τους αφήσαμε μόνους για να πεθάνουν.

Ήταν ευρέως διαδεδομένα ανάμεσα στους στρατιώτες το πλάστισκο, η ασέλεια και η κλεψιά. Ήπαιρναν ό,τι έβρισκαν, χρήματα, τσιγάρα, λάφρα.

Αφού βιάζονταν οι γυναίκες, μερικές απ' αυτές δολοφονούνταν...»

Καζίμ Χαμζογλου

«Υπήρχαν 360-370 στρατιώτες στο αεροπλάνο μας κατά την επιδρομή. Περίπου 260 στρατιώτες μας κήκαν και έχασαν την ζωή τους. Πήγαμε στο χωριό Δίκωμο. Εκεί υπήρχαν Τούρκοι δημοσυντάξοι. Μας οδήγησαν πάνω από λάκκους. Ήταν γεμάτοι πτώματα. Τα πτώματα ανήκαν σε περίπου 50 άμαχους ανάμεσα στους οποίους υπήρχαν γυναίκες, ηλικιωμένοι και νέοι.

Οι στρατιώτες κάλυψαν τα νεκρά σώματα με ασβέτη και τους έριξαν νερό.

Τα πτώματα σχεδόν καιγόναν. Οι φωτογραφίες που τραβήχτηκαν, παρουσιάστηκαν διαφορετικά από τον τουρκικό Τύπο όπου γράφτηκε πως με αυτή την μέθοδο σκόταναν οι Ελληνοκύπριοι τους Τούρκους. Όμως, όλοι γλάριαν πως ανήκαν σε Ελληνοκύπριους τα πτώματα που κήκαν με άβεστο ασβέτη. (...)

Οι Ελληνοκύπριοι που πίνονταν αιχμάλωτοι στέλνονταν προς τις μεριές της Κερύνειας. Όμως ειδικά οι νεαρές γυναίκες και τα κορίτσια δε μπορούσαν να φιλώσουν από την οργή των αξιωματικών».

Μαχμούτ Ρενός

«Οι ΔΙΚΤΑΤΟΡΕΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΕΞΙΘΡΩΣΗΣ ΤΟΥ 1974 ΔΕΝ...ΕΡΧΟΝΤΑΙ & ΑΓΝΩΡΙΖΟΝΤΑΙ... Πως το θέμα της εκδήλωσης που συνδιοργάνωσαν η Ομοσπονδία Κυπριακών Οργανισμών Ελλιάδης (Ο.Κ.Ο.Ε.) ο Παγκύπριος Σύνδεσμος Αιχμάλωτων Πολέμου 1974 & σε συνεργασία με το Σπίτι της Κύπρου, στις 1/12/2022. https://idiavlos.gnet.gr/room/1607?eventid=13320&vod=11679_session

«Υπήρχαν 360-370 στρατιώτες στο αεροπλάνο μας κατά την επιδρομή. Περίπου 260 στρατιώτες μας κήκαν και έχασαν την ζωή τους. Πήγαμε στο χωριό Δίκωμο. Εκεί υπήρχαν Τούρκοι δημοσυντάξοι. Μας οδήγησαν πάνω από λάκκους. Ήταν γεμάτοι πτώματα. Τα πτώματα ανήκαν σε περίπου 50 άμαχους ανάμεσα στους οποίους υπήρχαν γυναίκες, ηλικιωμένοι και νέοι.

Οι στρατιώτες κάλυψαν τα νεκρά σώματα με ασβέτη και τους έριξαν νερό.

Τα πτώματα σχεδόν καιγόναν. Οι φωτογραφίες που τραβήχτηκαν, παρουσιάστηκαν διαφορετικά από τον τουρκικό Τύπο όπου γράφτηκε πως με αυτή την μέθοδο σκόταναν οι Ελληνοκύπριοι τους Τούρκους. Όμως, όλοι γλάριαν πως ανήκαν σε Ελληνοκύπριους τα πτώματα που κήκαν με άβεστο ασβέτη. (...)

Οι Ελληνοκύπριοι που πίνονταν αιχμάλωτοι στέλνονταν προς τις μεριές της Κερύνειας. Όμως ειδικά οι νεαρές γυναίκες και τα κορίτσια δε μπορούσαν να φιλώσουν από την οργή των αξιωματικών».

Μαχμούτ Ρενός

Η ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΤΡΑΓΩΔΙΑ

ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Η τραγωδία που βίωσε η Κύπρος μας το 1974, με το διδυμο έγκλημα, του πραξικοπήματος και της τουρκικής εισβολής, αποτέλεσε στα χρόνια που ακολούθησαν, μια πηγή έμπνευσης, λογοτεχνικής και καλλιτεχνικής.

Οι δολοφονίες και τα διάφορα εγκλήματα που διαπράχθηκαν πριν, αλλά και κατά τις μέρες του πραξικοπήματος, η εισβολή που ακολούθησε με θύματα χιλιάδες στρατιώτες αλλά και αμάχους, η προσφυγή και γενικότερα όλα τα προβλήματα που δημιουργήσε ο εξριζωμός και φυσικά το δράμα των αγνοουμένων αλλά και ο ακούσιος διαχωρισμός Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, αποτέλεσαν σημεία για μια χωρίς προηγούμενο ποσοτική και ποιοτική καλλιτεχνική και λογοτεχνική δημιουργία.

Οι δημιουργοί της τέχνης και του λόγου «ωρίμασαν» μέσα σε λίγες μέρες και αποτύπωσαν στο χαρτί ή τον καμβά τους, βιωματικά ή από μαρτυρίες, όλο τον πόνο και το θρήνο που συσώρευσε το δράμα της Κύπρου, αλλά ταυτόχρονα και την αγωνιστικότητα και την ελπίδα των Κυπρίων για δικαίωση και επανένωση του τόπου και των ανθρώπων.

Τα συρματοπλέγματα και η νοσταλγία των χαμένων εδαφών, οι άνθρωποι που χάθηκαν και ο πόθος της επιστροφής αποτελούν μερικές από τις πτυχές του κυπριακού δράματος που καθοδήγησαν το πινέλο ή το καλέμι.

Ξεκινώντας από την Ελλάδα, η αναφορά μας αρχίζει με τον ποιητή τη ρωμισσίνης που ήταν και ένας ηγευτής της πέτρας. Πήνω σε μια μικρή σε όγκο πέτρα, ο Γιάννης Ρίτσος χάραξε το θρηνητικό ποίημά του για την Κύπρο, συνοδευόντάς το έτσι εικαστικά.

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ
Πνευματικό μνημείο, Τμήμα Πολιτισμού της Επικρατείας Κατεχόμενων Μερών της Κύπρου. Στάθμος που η παρόχλη της συστηματικής καταστροφής της πολιτιστικής κληρονομιάς της Κύπρου που συντελείται στα κατεχόμενα από την Τουρκική εισβολή του 1974. Η Τουρκία & το παρόμοιο τουρκοκρατικό καθεστώς φέρουν πλήρη ευθύνη για την κατάσταση που βρίσκεται εκατοντάδες χρονοετικά & αρχαιολογικά μνημεία στην κατοχική Κύπρο. Πολλά αρχαιολογικά μνημεία παραμένουν εμβληματικά & άρξες καταστράφηκαν, πολλές αρχαιολογικές κληρονομίες & πολιτισμικά παύσαμα & μνημεία άρξες, μέρα σήμερα Παράνομοιόντες. <https://www.youtube.com/watch?v=0H-QwXUjQ8E>

Νησί πικρό, νησί γλυκό, νησί ευραγισμένο κάνου τον πόνο σου να πω και προσωινό & μένω.
Εσύ της θάλασσας ρυθμός, ολόκληρο κλωνιέρι, πώς σου μάθησα τ' άνθια σου διελού, τριπλό βαρβάρου.
Τι θλιβερά που σεργιανών εριζήρου σου τα γάρια κι ανεξίριστοι να παίζουνε την εύχη σου στα ζάρια.
Κουράγιο, μικροκόρη μας, που μας εζίνης μάνα γυμνος & θρήνος της ζωής κι ανάστασης καμιάνα.

Το μαύρο καλοκαίρι του '74 καθοδήγησε το καλέμι & το πινέλο

Γράφει η Δήμητρα Αργυροπούλου, εκπαιδευτικός

Στο ποίημα της «ελπίδας» για το νησί της Αφροδίτης ο ποιητής, επηρεασμένος από τα γεγονότα της τουρκικής εισβολής, θρήνη για τα βύσανα της Κύπρου, αλλά ωμνή συγκρότησε το νησί για τις τούρες φυσικές ομορφές του. Η Κύπρος είναι ένα νησί τυραννημένο από τις πολλές συμφορές που το βρήκαν κατά καιρούς. Οστόσο, ο ποιητής νιώθει την ανάγκη να προσκυνήσει τα ιερά χώματα του, εκφράζοντας έτσι το σεβασμό του προς αυτό.

Η Κύπρος, που είναι γεμάτη φυσικές ομορφές και πλούσια κάλλη, πολλές φορές σκλαβώθηκε από ξένους κατακτητές και έπαθε μεγάλες καταστροφές.

Μολονότι όμως η Κύπρος βρίσκεται σε θλιβερή κατάσταση, το μήνυμα που θέλει να μας δώσει ο ποιητής για την τύχη του νησιού είναι ελπιδοφόρο και αισιόδοξο.

Ζητάει από το νησί να κάνει κουράγιο, γιατί σίγουρα στο μέλλον τα πράγματα θα πάνε καλύτερα γι' αυτό και θ' ακουστεί επιτέλους η «καμπάνα της ανάστασης»

Ιδιαίτερη θέση ανάμεσα στους Κύπριους καλλιτέχνες κατέχει αναμφίβολα ο **Τηλέμαχος Κάνθος**.

Μέσα από μια σειρά ζωγραφιών του, με τον χαρακτηριστικό τίτλο «Εκκληροί χρόνοι», ο εζ' Αλυσίας δασκαλός της τέχνης αποτύπωσε σε όλα του τα διάστημα το κυπριακό δράμα. «Στην πέτρα της υπομονής», «Μαύρο θέρος του '74» και «Θρήνος γυναικών» είναι από τα γνωστότερα έργα αυτού του κύκλου.

Μνημειακές είναι οι ζωγραφίες του Κύπριου χαρακτή **Χαμητή Τσαγανή** με πηγή έμπνευσης την τουρκική εισβολή στην Κύπρο και τα όσα τραγικά ακολούθησαν τον Ιούλιο του '74.

Προσφυγές, με γενετήρα του την Κονίτα, έχει χάραξε σε έξιλο ασπρόμαυρα έργα, μέσα από τα οποία αφήνει να εκδηλωθούν τα συνασθημάτα, οι σκέψεις και οι προβληματισμοί που του γέννησε η πρόσδοσια και η Κυπριακή τραγωδία.

Αρκετά και τα έγχρωμα χαρακτηριστικά του πολυβραβευμένου Χαμητή, που ξεχειλίζουν από νοσταλγία για το τουρκοκρατούμενο χωριό του...

«Θρήνος γυναικών», Τηλέμαχος Κάνθος

Μια φωτογραφία, που έμεινε έντονα χαραγμένη στη μνήμη αρκετών, από την εισβολή του Ατίλλα, είναι εκείνη με την **«καμένη κούκλα με το κομμένο χέρι»** για την οποία ο ποιητής Κώστας Μόντης έγραψε το ποίημα.

«Αυτή η κούκλα με το κομμένο χέρι που κρεμάστηκε στο παράθυρο του γκεμισμένου σπιτιού, ποιά παιδάκι ήθελε ν' αποχαιρετήσει, σε ποιά παιδάκι σάρχη ως, το παράθυρο ν' ανεμίσει το χέρι και της τ' ο κορμάν» (Τουρκική Εισβολή II)

Ο πολυβραβευμένος ποιητής Κώστας Μόντης ήταν από την Αιγιάλαστο, επίμητος δάδοκτω στα Παιδικιστήρια Κύπρου και Αθηνών, υποψήφιος για το βραβείο Νόμπελ. Το 2000 ανακηρύχθηκε ανεπίσημος μέλος της Ακαδημίας Αθηνών, ύψιστη διάκριση που απονέμονται σε πνευματικούς δημιουργούς που ζουν εκτός Ελλάδας.

Η παρουσία του **Τάσου** στην Κύπρο, το 1971, αποτέλεσε κορυφαίο συμβάν. Οι ασπρόμαυρες ζωγραφίες του, με θέματα από τον Εμφύλιο Πόλεμο και από το αισθησιακό Άσμα Ασμάτων του Σολομώντα, με πρόλογο και μετάφραση του Γιώργου Σεφέρη, συμβολίζουν τον κυπριακό αγώνα. Ο χαράκιτης μετονόμασε τους τίτλους τους από την ενόχτια του Εμφυλίου Πολέμου σε **Επιτάφιο!** Στα επτά έργα, εμπνευσμένα από το ποιητικό κείμενο του Σεφέρη, οι γυναίκες και οι άνδρες στέκονται βουβόι, σαν σιωπηλοί μάρτυρες του δράματος της μεγαλονήσου, με ορθάνοιχτα μάτια, γεμάτα οργή και θλίψη, βυζαντινότερες μορφές, χωρίς να παύουν όμως ούτε στιγμή να δείχνουν ισχυρές.

«Ο ποταμός της οργής» ζωγραφία, 1963, Τάσος (μετεδωμένο του Αναστάσιου Αλεβιζού)

Φιλοτέχνησε το προσφυγόνσημο Συνόδεσε τους φακάλους στην αλληλογραφία των Κυπρίων, για να γνωστοποιηθεί το Κυπριακό δράμα στο εξωτερικό και για να ενισχυθεί το Ταείο Προσφύγων. Απεικονίζει μικρό κορίτσι, καθισμένο, πιθανόν πένου σε μια βαλίτσα, με τα χέρια σταυρωμένα και φοβισμένο, με εξτραπευστικά τα χαρακτηριστικά, και πίσω του συρματοπλέγματα. Εστιάζει στο θάνατο και την ανθρώπινη απόγνωση την οποία προκάλεσε η τουρκική εισβολή στην Κύπρο κι η δαχολογήση του νησιού.

Το συγκεκριμένο έργο παραμένει η πιο αναγνωρισμένη εικόνα της οδύνης της κυπριακής τραγωδίας

Τάσος, Επίμητος. Το προσφυγόνσημο που είναι ζωγραφία με τίτλο «Κύπρος 1974» Κάτω. Γραμματοσήμα

ΑΤΤΙΛΑΣ '74: Ο βιασμός της Κύπρου

«Από τις καλύτερες καταγραφές της ιστορίας που έχουν γίνει ποτέ». THE LONDON TIMES

Γράφει ο Χρήστος Διέλας, Γ' Γραφικών Τεχνών

ΜΙΚΑΛΗΣ ΚΑΚΟΓΙΑΝΝΗΣ
 ΒΡΑΒΕΙΟ ΚΑΛΥΤΕΡΟΥ ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ ΜΕΓΑΛΟΥ ΜΗΚΟΥΣ, ΦΩΔΡΕΝΤΙΑ
 Σκηνοθεσία, σενάριο, παραγωγή: Μιχάλης Κακογιάννης
 Διεύθυνση Φωτογραφίας: Σάκης Μανιάτης
 Μουσική: Μιχάλης Χριστοδουλίδης
https://www.youtube.com/watch?v=xQSHofz_bk

Μια μνημειώδης καταγραφή της κατάστασης στην Κύπρο μετά το πραξικόπημα και την τουρκική εισβολή. Χωρίς σενάριο και στοιχειώδη προπαρασκευή, ο Κακογιάννης «μόνο με μια μηχανή και έναν ηχολήπτη», μετατρέπει την προσωπική του οδύσσεια σε ένα πολύτιμο, σοκαριστικό ντοκουμέντο που αποτυπώνει την ιστορία εν τω γεννάθει.

«Ο Αττίλας '74 δεν ήταν μια ταινία που σκηνοθέτησα εγώ αλλά η ίδια η Ιστορία. Κατέγραφα απλώς τα γεγονότα. Πήγα με το συνεργείο, ουσιαστικά μια μηχανή είχα στη διάθεσή μου και έναν ηχολήπτη και κάτσαμε για ένα μήνα, αμέσως μετά την εισβολή. Όταν έφτασα στην Κύπρο δεν ήξερα από πού να αρχίσω. Ήσαν οι καταυλισμοί, τα νεκροταφεία γεμάτα κόσμο που πέθανε, οι συγγενείς που περίμεναν τους εγκλωβισμένους ή τους αγνοούμενους και ακόμη ήλπιζαν... Ήσαν λες κι έβλεπα τις Τρωάδες μπροστά στα μάτια μου».

ΜΙΚΑΛΗΣ ΚΑΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Σεπτέμβριο 1974, το ταξίδι του Κακογιάννη στον τόπο καταγωγής του, για να γυρίσει ένα ντοκιμαντέρ σχετικά με την εισβολή, είχε ως αποτέλεσμα τον «Αττίλα 74». Ο σκηνοθέτης δούλεψε και με πολιτικά στελέχη και με τον κυπριακό λαό. Απέσπασε μια μεγάλη συνέντευξη από τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο, μίλησε με τον μετέπειτα ιδρυτή του κόμματος Δημοκρατικός Συναγερμός, Γλαύκο Κληρίδη, και τον Νίκο Σαμψιών που έμεινε στην Ιστορία επειδή ανέλαβε δότος «πρόεδρος» της Κύπρου κατά το πραξικόπημα εναντίον του Μακαρίου. Μίλησε με ανθρώπους της ΕΟΚΑ-Β και με τον λαό που κατέθεσε μαρτυρίες για την τραγωδία που έπληξε την ελληνική κοινότητα, το 82 % του νησιού,

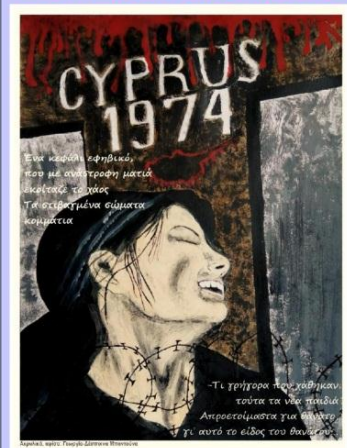
ενώ από τα προσωπικά στρατόπεδα αποκαλυπτικές εικόνες και συγκλονιστικές μαρτυρίες από τους εκπατρισθέντες συμπληρώνουν το παλμ μιας πολύτιμης κινηματογραφικής καταγραφής-μαρτυρίας.

«Πέρα από καθετί, η ταινία μου είναι ένα ανθρώπινο ντοκουμέντο» αναφέρει ο Κακογιάννης. Πράγματι, ο φακός καταγράφει τις θάλιες συνθήκες ζωής στους προσφυγικούς καταυλισμούς, το παράπονο ενός 15χρονου κοριτσιού που βιάστηκε από τους Τούρκους εισβολείς, εξομολογούμενος νέους από τη σύγχυση και την αβεβαιότητα για να αν ζει κάποιος δικός τους που χάθηκε στη ζώνη κατοχής.

Η αποκορύφωση του δράματος, στον «Αττίλα 74», φαίνεται στο χωρίς μεταβατικό στάδιο, «πέραςμα» των Ελληνοκυπρίων από μια καλή ζωή στο καθεστώς του «πρόσφυγα μέσα στην ίδια τους τη χώρα». Η απουσία συνεντεύξεων από Τουρκοκυπρίους δεν ήταν ευθύνη του Κακογιάννη. «Αρνήθηκαν...», λέει ο σκηνοθέτης. «...όταν ήμουν εκεί, κανείς Τουρκοκύπριος δεν μπορούσε να περάσει τη «γραμμή του Αττίλα». Στον Νότο, όπου ζουν πάντα πολλές χιλιάδες Τουρκοκύπριοι, οι περισσότεροι φοβόνταν να μιλήσουν. Μόνο ένας δημόχαιρος εξομολογήθηκε πως ήθελε να ζήσει & να πεθάνει στο χωριό του».

ΑΝΑΤΟΛΙΚΑ ΤΗΣ ΑΤΤΑΛΕΙΑΣ, ΒΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ

Γράφει η Γεωργία Δέσποινα Μπαντούνα, Γ' Γραφικών Τεχνών

Απ' την Αττάλεια ξεκίνησε, τις μέρες μέρες των 20^{ης} Ιουλίου και 14^{ης} Αυγούστου του '74, ο κύριος όγκος των τουρκικών στρατευμάτων εισβολής, με αποβατικά πλοία, των επιχειρήσεων «Αττίλας 1» και «Αττίλας 2», ανίσταχα, για να σκλαβώσουν το βόρειο τμήμα της πολύπαθης Κύπρου μας, που το κατέχουν παρανομικά μέχρι και σήμερα... Μια μεγάλη βία εισβολή στο νησί της Αφροδίτης από τους Τούρκους, που δούσαίκα μπουρέ να αποδώσει κανείς λεκτικά την ένταση του πόνου, την αγανάκτηση και τον τρόμο που προκάλεσε σε όσους το βίωσαν. Ένα εξαιρετικά επώδυνο γεγονός, ένα ανοιχτό τραύμα που πληγώνει τους απανταχού ευρισκόμενους Έλληνες... Αυτό προσπάθησα να αποδώσω στην αφίσα, με τα πινέλα μου και τα ακρυλικά μου χρώματα, επηρεασμένη από το εικαστικό έργο και από το ποιήμα του Κύπριου Μάνου Κράλη.

ΓΕΥΣΗ ΘΑΝΑΤΟΥ
 του Μάνου Κράλη
 Η πλατεία ήταν έρημη εκείνη τη νύχτα
 Με τα κλειστά περίπτερα, τις ξεσκισμένες αφίσες.
 Μύριζε καμένο ρούχο, στάχτη, πυρκαγιά.
 Πηγαίναμε μαζί για οι λέξεις στέγνωσαν στα χείλη.
 Μόνο κοινό σημείο επαφής ήταν ο φόβος
 Εκείνος ο πρωτόπλαστος, απροσδιόριστος φόβος
 Που γυρνούσε ο άνθρωπος σ' ένα χωράφι τριβόλων.
 Μετρούσαμε τους οβολούς της πίκρας μας
 σκαλιζαίμε την τέφρα της ψυχής.
 Κι άραφνα πέρασαν με ορμή, μουγκρίζοντας
 Τα στρατιωτικά αυτοκίνητα, καθάφορτα κλαδιά των ευκαλύπτων
 κι ακακίες
 Κι χάθηκαν γοργά σ' ένα πυκνό σκοτάδι.
 Όμως σ' αυτό το ελάχιστο διάστημα, για λίγα δευτερόλεπτα μονάχα
 Το μάτι πρόφτασε να ιδεί στο δυνατό το φως των προβολέων
 Ένα κεφάλι εφρηβικό, που με αναστροφή ματιά εκκοίταζε το χάος
 Τα σπθραγμένα σώματα κομμάτια.
 -Τι γρήγορα που χάθηκαν τούτα τα νέα παιδιά
 Απροετοίμαστα για θάνατο, γι' αυτό το είδος του θανάτου...
 Η αφίσα είναι έργο της Γεωργίας-Δέσποινας Μπαντούνα
 μαθήτριας της ειδικότητας Γραφικών Τεχνών,
 Β' Βραβείο σε Πανελλήνιο Διαγωνισμό Αφίσας

ΚΥΠΡΙΑΚΕΣ ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ

ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΠΙΝΑΚΕΣ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ
 Ο θαυμασμός που είχε από παλιά για τους μύθους και τις παροιμίες που εξιστορούσαν η γιγιά και η μητέρα του, στάθηκαν καταλυτικές στην μετέπειτα εξέλιξη του, αφού με αφορμή μια ιστορία που περιέγραφε κάποιος ηλικιωμένος από χωριό της επαρχίας της Πάφου, ο Αντρέας Σκουφόρης με το ταλέντο του και με φάρο το χρώμο του κατάφερε να αποτυπώσει με πρωτότυπο τρόπο όσα άκουσε. Και γένετο η αρχή... Από τότε όλα αποκτούν χρώματα. Ζωντανεύουν στο μυαλό του και μετά γυμνάζουν το sketchbook του. Με σπουδές και μεταπτυχιακό στο Art & Design έγραψε τις κυπριακές παροιμίες. Οι χαρακτήρες παίρνουν σάρκα και οστά δημιουργώντας αληθινές εικόνες μιας ιστορίας, σε σύγχρονη μορφή. Το μήνυμά του, όπως ο ίδιος λέει: «Δε χρειάζεται να ψάξουμε αλλού για να μάθουμε πράγματα για τη ζωή. Όλες οι αρχές, οι διδασκαλίες, τα ήθη και τα έθιμα βρισκόνται στον πολιτιστικό μας πλούτο και ειδικά στην λαϊκή μας παράδοση».

«Φορεί τον η τρίπτα του βελονιού»

**«Το σήμα σύμβολο
“Δεν ξεχνώ”
δημοιουργήθηκε το πρωί
της 14ης Αυγούστου 1974
την ημέρα που
ο δεύτερος Ατίλας
έκοψε την Κύπρο στα δύο...»**

Ακούγοντας τα νέα στο ραδιόφωνο, οραματίστηκα την Κύπρο μαχαιρωμένη και την γραμμή του Ατίλα σαν μια ροή πηγμένου αίματος που σιγόσταζε.

Όταν έφτασα στο γραφείο μου, τότε είχα την διαφημιστική εταιρία, κάλεσα τον διευθυντή του σχεδιαστικού, τον Διονύση Γεωργιτσόπουλο, του έδωσα ένα χάρτη της Κύπρου, την ίδια και το κείμενο. Τα υπόλοιπα ανήκουν στην ιστορία.

Τυπώσαμε γιλιόδες αυτοκόλλητα, τα στείλαμε στις εφημερίδες, (...) Ακόμη, μεταφράσαμε το σύνθημα σε πολλές γλώσσες. Μας το ζήτησαν... Πήραμε εκατοντάδες γράμματα – το σημαντικότερο από τον ίδιο τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο.

Τώρα το σήμα-σύμβολο έχει γίνει κοινό κτήμα, ελάχιστοι άνθρωποι γνωρίζουν την προέλευσή του. Αλλά για μένα είναι κάτι πολύ προσωπικό.

Ένας φόρος τιμής και αγάπης στα μέρη εκείνα της Κύπρου – Κυρήνεια, Μπελλάπας, Σαλαμίνα, Αμμόχωστο – που είχε επισκεφθεί και αγαπήσει τρία χρόνια πριν την εισβολή».

Νίκος Δημού,
συγγραφέας και διαφημιστής,
γνωστός αρθρογράφος σε δημοφιλή
περιοδικά αυτοκινήτου και πληροφορικής.

Ο πρώτος street artist παγκοσμίως που έφτιαξε έργο σε Κοινοβούλιο

Γράφει ο Λευκίδας Κουρούτης, Β Εφαρμοσμένων Τεχνών

**Ο ΙΝΟ έγινε ο πρώτος
street art καλλιτέχνης
παγκοσμίως που έφτιαξε
έργο σε Κοινοβούλιο**

Ένα έργο σε τέτοιο χώρο ήταν πολύ επικίνδυνο να λογακρθεί, όμως ο ΙΝΟ κατάφερε, τελικά, με τον τρόπο του να επισημίσει και να σημειώσει την κακή χρήση της δημοκρατίας.

Πρόκειται για ένα εξαιρετικό έργο τέχνης και μία πολύ μοντέρνα κίνηση εκ μέρους της Κυπριακής Βουλής, το γεγονός ότι φιλοξενείται εκεί.

Στο αίθριο της Βουλής των Αντιπροσώπων στη Λευκωσία, σημείο από όπου περνάει καθημερινά οι βουλευτές, οι καλεσμένοι των επιτροπών, οι εργαζόμενοι στη Βουλή και επισκέπτες φιλοξενείται από τα μέσα Απριλίου του 2016 το υπέροχο mural του Έλληνα, διεθνούς φήμης εικαστικού καλλιτέχνη, ΙΝο.

Είναι αναμφισβήτητο ένας απ' τους σημαντικότερους καλλιτέχνες με διεθνή αναγνώριση και πλούσιο βιογραφικό συμμετοχών στα κορυφαία street art festivals παγκοσμίως, των οποίων η τέχνη ξεπέρασε τα όρια της Ελλάδας ταξιδεύοντας σε ευρωπαϊκές και ασιατικές χώρες αλλά και στην Αμερική.

Η ιδέα για τη φιλοξενία ενός mural στο κτίριο της κυπριακής βουλής αποτέλεσε μία από τις δράσεις δημόσιας τέχνης που

Διοργάνωσε η Υπηρεσία των Ερευνών, Μελετών και Εκδόσεων της Βουλής των Αντιπροσώπων το εν λόγω τμήμα μεταξύ 1ης και 12ης Απριλίου 2016, που έφερε τον τίτλο «Εικ-αστική Παρέμβαση».

Κάτι παρόμοιο στον κόσμο ολοκλήρω, να φιλοξενείται δηλαδή mural σε χώρο κοινοβουλίου, δεν υπήρχε.

Ο καλλιτέχνης, ανταποκρίθηκε θερμά στην πρόσκληση, την οποία όπως δήλωσε αργότερα σε συνέντευξη του θεωρήσει ιδιαίτερα τολμηρή κι ενδιαφέρουσα.

Το έργο του ΙΝο φέρει την ονομασία «Ignorance is bliss», ολοκληρώθηκε σε διάστημα μίας βδομάδας. Απεικονίζει τον Σόλωνα και τον Περικλή, προσωπικότητες-σύμβολα για την αθηναϊκή δημοκρατία.

Ο ΙΝο περιγράφοντάς το, δήλωσε σε συνέντευξή του το εξής:

**«Τα μάτια τους είναι
καλυμμένα με γαλάζιο χρώμα,
για να μη βλέπουν πως οι
ιδέες τους χρησιμοποιήθηκαν
έτσι ώστε να εξυπηρετούν
συμφέροντα.»**

Τα έργα του ΙΝΟ έχουν κοινωνικά μηνύματα και σηματοδοτούν τον τρόπο με τον οποίο ο άνθρωπος υποδουλώνεται από την κακή χρήση των δικών του εφευρέσεων (χρήμα, τεχνολογία). Η χρωματική του παλέτα είναι κυρίως ασπρόμαυρη, με πινελιές από γαλάζιο.

ΤΟ ΚΟΡΙΤΣΙ & ΤΟ ΣΠΟΥΡΓΙΤΙ

**«Όταν ένα έργο
λειτούργει στο χώρο του
μέσα στην πόλη,
δημιουργεί ενέργεια,
πολιτισμό, κουλτούρα,
δημιουργεί συζητήσεις και
ενεργοποιεί τις αισθήσεις»**

μόνον τότε, μπορούμε να πούμε ότι αυτό το έργο μπορεί να σταθεί στο δημόσιο χώρο, επισήμανε η Γιώτα Ιωαννίδου, γλύπτρια, γεννημένη στην Πάφο, τονίζοντας πως αυτός είναι και ο ρόλος της τέχνης, να ενεργοποιεί αυτές τις δυνάμεις που ζυμνούν και ενεργοποιούν την ολιστική υπόστασή των αισθήσεων.

Το διάστημα μπρούζινο γλυπτό της «Το κορίτσι και το σπουργίτι», δώρο της ίδιας, στην πόλη της Πάφου, αποτελεί κόσμημα για την Πλατεία του Διοικητηρίου. Τοποθετήθηκε εκεί το 2018.

Ένα μικρό κορίτσι με λευκό φόρεμα και ένα πουλάκι από οργάνι στη γούφα της που κάθεται δίπλα στο όμορφο γλυπτό της Γ. Ιωαννίδου, ήταν μια λήψη της φωτογράφου Νίκα Γιολίου, εντυπωσιακή ομοιολογούμενης που έγινε viral όταν ανέβηκε στα social media.

Από την Ευσταθία Θεοδώρου,
Β Εφαρμοσμένων Τεχνών
& Κινησιολογία Κατακόνηνη,
Γ Γραφικών Τεχνών

ΣΗΜΑΙΑ...

**Σύμβολο κράτους, κυριαρχίας, εθνικής ταυτότητας.
Σπάνια όμως μιλάμε για μια ταλαιπωρημένη & άτυχη σημαία.
Ξαν τη χώρα που εκπροσωπεί.**

Από τη σύλληψη, ως την υλοποίησή της & τον αγώνα της να επιβιώσει στα χρόνια του διχασμού...

Η σημαία της Κυπριακής Δημοκρατίας, χρησιμοποιείται μόνο στις ελεύθερες περιοχές, πάλεψε για να επιβληθεί - και ακόμα αμφισβητείται, με την ελληνική σημαία να διατηρεί έστω και ανεπίσημο κυρίαρχο ρόλο - προσπαθώντας τελικά να πει την ιστορία του νησιού, όπως πραγματικά είναι.

Το 1960, όταν η Κύπρος ανακηρύχθηκε ανεξάρτητο κράτος από τη Βρετανία, προκλήθηκε ένας διεθνής διαγωνισμός για το σχεδιασμό της σημαίας της Κύπρου, του νεοσύστατου τότε κράτους. Προϋποθέσεις του διαγωνισμού ήταν στη σημαία να μην εικονίζεται σταυρός ή ημισέληνος και να μην περιέχονται το μπλε και το κόκκινο χρώμα, σύμβολα της Ελλάδας και της Τουρκίας, αντίστοιχα. Στο διαγωνισμό κέρδισε ο ζωγράφος Ισμήτ Βεχάτ Γκιουνί, Τουρκοκύπριος με καταγωγή από τη Λεμεσό. Στη σημαία που σχεδίασε, προβάλλεται η Κύπρος με το χρώμα του χαλκού σε άσπρο φόντο και από κάτω δύο κλαδιά ελιάς ενωμένα στις άκρες, που συμβολίζουν την ενότητα και την ειρήνη μεταξύ Ελληνοκύπριων και Τουρκοκύπριων. Ο Γκιουνί ανέφερε ότι το άσπρο φόντο αντιπροσωπεύει την κάθαρση όλων των προβλημάτων με τη δημιουργία της Δημοκρατίας...

«Το άσπρο χρώμα συμβολίζει την αγνότητα και την ειλικρίνεια, το χρώμα του χαλκού την προέλευση του ονόματος της Κύπρου και οι κλαδοί ελιάς την ειρήνη», εξήγει σε συνέντευξή του. Η Κύπρος είναι η μοναδική χώρα που απεικονίζει το χάρτη της στη σημαία της. Ο Γκιουνί, για τον χάρτη της Κύπρου είχε πει πως **«θα ενίσχυε την ταυτότητα της σημαίας δεδομένου ότι το κράτος ήταν μικρό και αγνώστο»**.

«Ο Ισμήτ Γκιουνί έφυγε από τη ζωή το 2009, στα 85 του χρόνια, «νικημένος από τον καρκίνο κι απογοητευμένος που οι Τουρκοκύπριοι δεν χρησιμοποιούσαν το δικό του «παίδι», όπως ονόμαζε την σημαία της Κυπριακής Δημοκρατίας (...) Βέβαια, αν με ρωτάτε, ήταν λίγο άτυχη η σημαία αυτή, καθώς οι Τούρκοι δεν την αναγνωρίζουν, δεν την χρησιμοποιούν και την βλέπουν, σε εισαγωγικά, ως τη σημαία των Ελλήνων όταν την βλέπουν γύρω τους. Από την άλλη, η Ελληνοκύπρια δεν είναι πολύ χαρούμενη που ένας Τουρκοκύπριος σχεδίασε τη σημαία τους» (από τη συνέντευξη της Νηλεσσάς Γαλακτιώφου, κόρης του Γκιουνί).

Μετά την κηδεία του, ο Τουρκοκύπριος δημοσιογράφος Ξενέρ Λεβένι είχε γράψει στην εφημερίδα «Πόλις»: **«Δεν τύλιξε το φερέτρό του η σημαία που έφτιαξε. Πέθανε σαν να ήταν εχθρός του η σημαία εκείνη»**. Το φερέτρο του Ισμήτ Γκιουνί είναι τελικά, «τύλιγμα» η τουρκοκυπριακή και η τουρκική σημαία...

Χαλαρώνουμε...

ΚΡΥΠΤΟΛΕΞΟ

Βρείτε στον πίνακα με τα γράμματα, τις λέξεις από τη στήλη που είναι πόλεις, περιοχές, αξιοθέατα της Κύπρου. Θα τα βρείτε οριζόντια, κάθετα και διαγώνια, κανονικά και αντίστροφα.

Π	Κ	Ε	Ρ	Υ	Ν	Ε	Ι	Α	Σ
Ρ	Α	Θ	Α	Λ	Α	Σ	Σ	Α	Λ
Ω	Γ	Φ	Λ	Λ	Ο	Υ	Ρ	Ε	Σ
Τ	Ι	Φ	Ο	Ι	Α	Π	Μ	Α	Σ
Α	Α	Η	Υ	Σ	Ξ	Ε	Σ	Ο	Ο
Ρ	Ν	Δ	Ε	Σ	Σ	Χ	Υ	Λ	Τ
Α	Α	Τ	Ρ	Ο	Δ	Ο	Υ	Σ	
Σ	Π	Η	Σ	Υ	Δ	Η	Κ	Γ	Ω
Σ	Α	Κ	Α	Ρ	Ο	Κ	Η	Λ	Χ
Γ	Ρ	Ε	Λ	Ι	Μ	Κ	Α	Σ	Ο
Κ	Α	Α	Κ	Θ	Ο	Ρ	Ρ	Ι	Μ
Ρ	Λ	Κ	Υ	Ε	Ν	Σ	Α	Χ	Μ
Ε	Η	Α	Σ	Α	Σ	Ζ	Κ	Ο	Α
Κ	Μ	Μ	Κ	Ι	Ε	Ω	Υ	Υ	Δ
Ο	Ν	Α	Α	Ι	Ε	Γ	Ε	Π	Η
Α	Ι	Σ	Ω	Κ	Υ	Ε	Λ	Α	Ψ

ΑΓΙΑ ΝΑΠΑ
ΑΘΑΛΑΣΣΑ
ΑΚΑΜΑΣ
ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ
ΚΑΒΟ ΓΚΡΕΚΟ
ΚΕΡΥΝΕΙΑ
ΚΟΡΑΚΑΣ
ΛΑΡΝΑΚΑ
ΛΕΜΕΣΟΣ
ΛΕΥΚΩΣΙΑ
ΛΕΥΚΑΡΑ
ΛΟΥΡΕΣ
ΟΜΟΔΟΣ
ΠΑΡΑΛΗΜΝΙ
ΠΑΦΟΣ
ΠΕΓΕΙΑ
ΠΙΣΣΟΥΡΙ
ΠΡΩΤΑΡΑΣ
ΤΡΟΟΔΟΥΣ

«ΟΙ ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ»

Μιχάλης Χατζημπαλά - Dj Pietro Remake
Ένα τραγούδι που περιέχει την ιστορία, την καθημερινότητα και τις παροιμίες της Κύπρου με έναν πολύ ωραίο κι εζηντο τρόπο!
<https://www.youtube.com/watch?v=se-BXnkHYnPB>

...ΔΙΑΒΑΤΗΡΙΑ...

Λέγονται τα έθιμα εκείνα που συνδέονται με την μετάβαση του ανθρώπου από μια κατάσταση, φυσική ή κοινωνική, σε άλλη. Πρέπει να μπει στη νέα κατάσταση καθαρός, με υγεία και ζωικότητα. Μέσα για την κάβαση του από τα παλιά μιάσματα αποτελούν το νερό της πηγής και της θάλασσας, η φωτιά, ο καπνός κι ο συμβολικός θάνατος.

Ο ΓΑΜΟΣ

Η γαμήλια προετοιμασία, έθιμο διαβατήριου, από παλιά διαρκούσε μέρες στην Κύπρο, και συμμετείχαν φίλοι, συγγενείς, μα κι όλο το χωριό. Ο γάμος γινόταν συνήθως Κυριακή και τελείωνε την άλλη Κυριακή με τον **αντήγαμο**.

Σήμερα, με το πέρασμα των χρόνων κάποιες από αυτές τις παραδόσεις έχουν ξεθωριάσει κι ο γάμος αποτελεί πια ένα κρέμα του παλιού με του νέου στοιχείου.

«Ο γαμπρός είναι βασιλιάς και η νύφη βασίλισσα. Αυτή την τιμή την κρατάνε για ένα χρόνο. Όταν κάποιο άλλο κορίτσι πρόκειται να γίνει νύφη μέσα στη χρονιά πρέπει να ζητήσει την άδεια από την πρώτη και έτσι την επισκέπτεται την αγαλιάσει και τη φυλά. Η νύφη φορά ένα κόκκινο μαντήλι για ένα χρόνο και όταν πηγαίνει σε πανηγύρι φορά το κυνικό της». Απαράμιτο για τους μελλοντικούς, ένα **κανονικό κρεβάτι**. Το ράβιμο του κρεβατιού αναλαμβάναν 5 ή 7 μονοστέφανες γυναίκες. Γέμιζαν το κρεβάτι του ζευγαριού με παβένο μαλλί από πρόβατα που έκοβαν και έπλεναν τις προηγούμενες ημέρες κόκκινο σταυρό ραβόνταν στις τέσσερις γωνίες του κρεβατιού. Ακολούθως κυλούσαν μικρά παιδιά πάνω στο κρεβάτι με την ευχή για πολλούς απογόνους. Πολλά τα έθιμα του γάμου, όλα συνδεύονταν από το **κάπνισμα**, με ελιά και λιβάνι, αποτρεπτικό του κακού, και από βιολιά, λαούτα, χορούς και **τασιασιά** (αυτοσχέδια ποιητικά δημιουργήματα στιμιαίας έμπνευσης).

Ο ΚΑΤΑΚΛΙΣΜΟΣ

Διαβατήριον έθιμο, όπου έχουμε εποχιακή διάβαση του ανθρώπου, από την άνοιξη προς το καλοκαίρι. Πραγματοποιείται πενήντα μέρες μετά την Ανάσταση του Χριστού. Στο έθιμο του κατακλισμού κυριαρχεί το νερό.

Όλες οι παραλιακές πόλεις, κι όχι μόνο, οργανώσαν για ένα τριήμερο, υπαίθρια πανηγύρια, συναισθηματικές, παραδοσιακούς χορούς, διαγωνισμούς τασιασιών, αθλητικές επιδείξεις, αγώνες βάρκας και κολύμβησης και άλλα παιχνίδια και εκδηλώσεις κοντά στη θάλασσα και σε υγρό στοιχείο.

Σύμφωνα με τον Κύπριο λαογράφο Κ. Π. Χατζηλιώνου, το έθιμο έλκει την καταγωγή του από τα αθηναϊκά Ανθεστήρια. Κάποιο άλλο μελετητής συσχέτισεν τον κατακλισμό, με τη λατρεία της Αφροδίτης και του Άδωνη.

Να είστε έτοιμοι να... βροχείτε στη διάρκεια του Κατακλισμού!

Εύρος Ευρυβιάδης, «Κατακλισμός στη Λάρνακα», 2010

ΚΑΠΑΜΑΣ ΚΑΠΑΚΙ

Πιάτο που συνήθιζται στα Κοκκινόχωρια. Παιλιότερα το έφτιαχναν τα Χριστούγεννα, στα οικογενειακά τραπέζια, αλλά και γενικότερα κατά το χειμώνα, εποχή παραγωγής του κολοκασίου. Η συνταγή προέρχεται από την κατεχόμενη Βαρίαία, της περιοχής Μόρφου (επαρχία Λευκωσίας). Αν και ο καπάμας φτιάχνεται σε διάφορες περιοχές της Κύπρου, αυτούσιος τα υλικά διαφέρουν. Άλλοι βάζουν χοιρινό, άλλοι αρνή ή κατσίκι (ρίφι).

ΥΛΙΚΑ

- 1 μικρή μπάλια (βολβός) κολοκάσι
- 1 κομμάτι χοιρινό καπάκι
- 2 ποτήρια κόκκινο κρασί, ξηρό
- πρός κόλιαντρος
- Αλάτι, πιπέρι

Κόβουμε το κολοκάσι σε λεπτές, στρουγγιές φέτες. Βουτούμεν τις στο κρασί τζάκι μετά το κοκκινίζουμε (σηγαρίζουμε). Το ίδιο κάνουμε τζάκι με το κρέας που έχουμε. Να φουσκώσει το κολοκάσι για 30' τζάκι το κρέας το ίδιο. Που εν να ψήνεται το κρέας βάλουμε λιαν νερό τζάκι κόκκινο κρασί. Στουμπώνουμε το (το κλείνωμα) τζάκι λιανισμένο (σημολώνουμε) την φωτιά. Σαν ψηθεί το κρέας βάλουμε το αυλά μαζί τζάκι ψήνωμε σε κασαρόλα για 15'. Βάλουμε άλας, πιπέρι τζάκι τον ξηρό κόλιαντρο.

Έτσι απλά, εύκολα, νόστιμα τζάκι Κοπριακά... Καλήν ορέξη!!!

ΕΙΚΟΝΙΚΟ ΜΝΗΜΕΙΟ ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ
Η ονομασία Κολοκάσι Σωτήρας Καλοκάσι Παλαιός Σωτήρας καταχωρήθη το 1916 ως ΠΟΠ στο ευρωπαϊκό μνημείο. Καλλιεργείται στην Κύπρο για τους ελόιδωτους, υπέρτατους (βασιλικός, φοινικικός) του βρώμης & ποικιλίες, κυρίως στην επαρχία Αμμοχώστου. Διακρίνεται στον Δ. Σωτήρας, άλλο & στα χωριά Αιγιάνοι, Φοινικικός & Λατίπαι. Από τις πρώτες τροφές που καλλιεργήσε ο άνθρωπος. Το 1991 αναβίβασται στο γάμο του Γεωργίου Λαυκωσιώτη με τη Βεργιλίνα στο Κάπρου Λασιού (Jeffery 1926).

ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Ο Ήγενής Ακρίτας, η Φύγαντα και το νερό

Μια φορά κι έναν καιρό ζούσε στην Κύπρο ένα παλιό καιρό που το έλεγαν Ήγενή Ακρίτα. Κίχτος μέρα άκουσε να μιλούν για τη βασίλισσα της Πάφου ελ, βέλος να την ομοιωθεί.

Μάλιστα ο νέος την αντίκρουσε, την ερωτήθηκε τόσο που αμέσως της ζήτησε να τον παντρευτεί. Έκείνη τον απάντησε πως θα δούσαν να τον παντρευτεί μόνο αν της έφερνε νερό από τον Πενταδάκτυλο ελ Αλλημύριζε όλη την Πάφου.

Ο Ήγενής έκανε πράξη την επιθυμία της όμορφης Φύγαντας. Αλλά, αυτή που δεν ήθελε να παντρευτεί στα αλβάνια του Ήγενή, μήνες κρυφά σε ένα καράβι για να αποπλεύσει για τη Ρόδο. Μάλιστα ο Ήγενής είδε το καράβι της να αποπλεύει, άρπασε ένα μεγάλο βράχο, τον έριξε επάνω στο καράβι ελ το ναύαρχο.

Η Φύγαντα κατάφερε να σωθεί γιατί είχε μέσα νεράδα.

Από το ριζικό του βράχου, ταράχτηκε η θάλασσα ελ τότε έζητησε από το βαθύ λήκιστο του ο Άρχοντας της θάλασσας θυμωμένος που τον ζήτησαν, μάλς απέκρινε μερσικά του τη Φύγαντα την μεταμόρφωσε χωρίς δεύτερη σκέψη σε βράχο μέσα στη θάλασσα, τη γύναξε σε άλωος μας «Πέτρα του Φορτισμού».

Η Πέτρα του Φορτισμού στην Πάφου. Ονομάζεται & θρύλος της θρωπότητας, επιδή, σώθηκαν με τον βράχο, στον βράχο, τον βράχο & τον βράχο.

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΠΑΙΓΝΙΔΙ ΔΕΣΙΟΤΕΧΝΙΑΣ

ΑΥΓΚΕΙΝ

Το λιγχνί ήταν ένα ξυλόκατο μνημείο περίπου 20 εκ. και πάχος σαν δάκτυλο ανθρώπου. Το έβραζαν σε κατσαλά πάνω σε δύο πέτρες που απείχαν λίγα μεταξύ τους.

Ένα παιδί, κρατώντας μια στενή σανίδα, πέταγε μακριά το λιγχνί.

Τα άλλα παιδιά προσπαθούσαν να να το πιάσουν. Αν το έπιαναν με τα δυο χέρια κέρδιζαν 10 βαθμούς. Με το δεξί χέρι κέρδιζαν 20 βαθμούς, με το αριστερό 40, αν κάποιος το έπιανε ανάμεσα στα δυο τα δάκτυλα κέρδιζε 80.

Εύρος Ευρυβιάδης, «Αυγκέιν», 2010